

<i>Передмова до шостого видання</i>	7
<i>Передмова до п'ятого видання</i>	9
<i>Передмова до четвертого видання</i>	10
<i>Передмова до третього видання</i>	11
<i>Передмова до другого видання</i>	13
<i>Вступ</i>	17
<i>Розділ I. Предмет логіки</i>	19
1. Визначення логіки як науки	19
2. Формальні та змістовні правила міркування	24
3. Абстрактне мислення і його характерні особливості	28
4. Поняття про форму мислення	32
5. Основні формально-логічні закони	35
6. Істинність і формальна правильність в міркуванні	53
<i>Розділ II. Мислення і мова</i>	55
1. Визначення мови	55
2. Поняття знаку. Види знаків	57
3. Рівні семіотичного аналізу мови	59
<i>Розділ III. Формалізація як метод логіки</i>	65
1. Поняття формалізації	65
2. Порівняльна характеристика природної і формалізованої мови	69
3. Структура формалізованої мови	72
<i>Розділ IV. Семантичний аналіз виразів природної мови</i>	77
1. Поняття семантичної категорії	77
2. Характеристика дескриптивних термінів	79
3. Визначення логічних термінів	89
<i>Розділ V. Елементи теорії імен</i>	108
1. Ім'я, смисл, значення	108
2. Види імен	110
3. Принципи відношення іменування	112

Розділ VI. Функціональний аналіз у логіці	119
1. Мотивація функціонального аналізу в логіці	119
2. Види функцій	122
Розділ VII. Історичний характер логіки як науки	126
1. Логіка Стародавньої Індії	126
2. Попередники логіки Арістотеля у Стародавній Греції	133
3. Логічне вчення Арістотеля	137
4. Особливості логіки стоїків.....	140
5. Особливості схоластичної логіки.....	141
6. Новаторські ідеї логіки Ф.Бекона	142
7. Сучасна логіка — другий етап у розвитку логіки як науки.....	145
<i>Контрольні питання та вправи</i>	150
Розділ VIII. Поняття	153
1. Визначення поняття.....	153
2. Характеристика предмета думки, відображуваного в понятті.....	154
3. Мовні засоби виразу поняття	157
4. Зміст поняття.....	159
5. Обсяг поняття. Елементи теорії множин.....	164
6. Закон оберненого відношення між змістом та обсягом поняття.....	170
7. Види понять.....	171
8. Зміст поняття та склад злочину.....	174
9. Логічні відношення між поняттями	176
10. Логічні операції над поняттями	181
а) обмеження і узагальнення понять.....	181
б) операції над обсягами понять як множинами.....	183
в) поділ поняття та правила поділу	189
г) визначення поняття та правила визначення.....	200
<i>Контрольні питання та вправи</i>	212
Розділ IX. Судження	216
1. Загальна характеристика судження	216
2. Судження і речення	219

3. Види суджень. Атрибутивні судження.....	222
4. Класифікація категоричних суджень.....	224
5. Розподіленість термінів у категоричному судженні.....	230
6. Логічні відношення між атрибутивними судженнями.....	232
7. Тлумачення атрибутивних суджень мовою логіки предикатів.....	237
8. Судження з відношеннями.....	243
9. Судження існування.....	245
10. Модальні судження.....	247
11. Запитання.....	249
12. Види складних суджень.....	251
13. Виклад складних суджень мовою логіки висловлювань.....	260
14. Логічні відношення між складними судженнями.....	270
<i>Контрольні питання та вправи.....</i>	<i>272</i>
<i>Розділ X. Умовивід.....</i>	<i>276</i>
1. Загальна характеристика умовиводу.....	276
2. Умовиводи логіки суджень.....	279
2.1. Типологія правил висновку.....	280
2.1.1. Основні правила умовиводів логіки суджень.....	282
2.1.2. Похідні правила умовиводів логіки суджень.....	287
2.1.2.1. Обґрунтування похідних правил умовиводів логіки суджень на рівні семантики.....	288
2.1.2.2. Обґрунтування похідних правил умовиводів логіки суджень на рівні синтаксису.....	294
3. Умовиводи логіки суджень у традиційній логіці.....	299
4. Умовиводи із категоричних суджень.....	308
4.1. Безпосередні умовиводи.....	309
4.1.1. Обернення.....	309
4.1.2. Перетворення.....	313
4.1.3. Протиставлення предикату.....	316
4.2. Умовиводи за «логічним квадратом».....	318
5. Простий категоричний силлогізм.....	326
5.1. Структура та склад простого категоричного силлогізму.....	326
5.2. Аксиома простого категоричного силлогізму.....	328
5.3. Правила простого категоричного силлогізму.....	331
5.3.1. Загальні правила простого категоричного силлогізму.....	331
5.3.2. Поняття фігури простого категоричного силлогізму.....	
Спеціальні правила фігур.....	333

5.4. Поняття модусу фігури простого категоричного силлогізму та процедура отримання правильних модусів фігури простого категоричного силлогізму	336
5.5. Обґрунтування модусів фігур простого категоричного силлогізму	345
5.6. Ентимема	348
5.7. Силлогістика та метод аналітичних таблиць	360
6. Недедуктивні умовиводи	364
6.1. Неправильні модуси умовно-категоричних і розділово-категоричних силлогізмів	365
6.2. Індуктивні умовиводи	367
6.3. Аналогія	378
<i>Контрольні питання та вправи</i>	386
Розділ XI. Аргументація	389
1. Поняття доведення. Структура доведення	391
2. Види доведення	396
3. Спростування	399
3.1. Спростування тези	399
3.2. Спростування аргументів	400
3.3. Спростування демонстрації	402
4. Правила доведення і спростування	403
4.1. Правила і помилки стосовно тези	403
4.2. Правила і помилки стосовно аргументів	405
4.3. Правила стосовно демонстрації	406
5. Склад і види аргументації	406
<i>Контрольні питання та вправи</i>	415
Література	416

У шостому виданні підручника внесені зміни та доповнення до деяких розділів, а деякі розділи написані у підручнику вперше.

Суттєвих змін зазнали розділи: «Формалізація як метод логіки», «елементи теорії множин», «Історичний характер логіки», «Елементи теорії множин», «Загальна характеристика судження», «Види складних суджень», «Виклад складних суджень мовою логіки висловлювань», «Умовиводи логіки суджень у традиційній логіці», «Загальні правила простого категоричного силогізму», «Неправильні модуси умовно-категоричних і розділово-категоричних силогізмів», «Індуктивні умовиводи», «Аналогія».

Наприклад, на конкретному матеріалі досить аргументовано розглядається порівняльна характеристика природної та формалізованої мови, більш ретельно визначаються переваги формалізованої мови як методу логіки.

Більш послідовно висвітлюються історичні передумови і теоретичні підвалини сучасної логіки, як другого етапу у розвитку логіки як науки.

На достатньому ілюстративному матеріалі пояснюється яким чином засоби теорії множин можна застосувати при аналізі логічної проблематики.

В підручнику звертається увага на ефективність дослідження судження з точки зору інтенціоналу та екстенціоналу.

Нове звучання отримує в підручнику поняття «тавтології» або «логічного закону» при трактовці складних суджень мовою логіки висловлювань.

Вперше, порівняно з попередніми виданнями в підручнику детально розглядається ентимема як ефективний прийом переконання в риторичі.

Саме завдяки ентимемі ми можемо наголосити на тому смисловому аспекті інформації, який подає нашу аргументацію у вигідному для нас світлі.

У новому викладі постав розділ про індуктивні умовиводи. Це перш за все стосується гіпотетичного характеру висновку в індуктивному умовиводі. Саме гіпотетичний характер висновку в цьому класі умовиводів пояснює те, що логічна природа індукції представлена поняттям «імовірності». Тільки через імовірність можна вирахувати степінь підтвердження висновку засновками в індуктивному умовиводі.

В підручнику, знову таки вперше, порівняно з попередніми виданнями, по-новому аналізується наукова індукція, а саме методи знаходження причинних зв'язків. Це стосується також аналогії як не дедуктивного умовиводу.

В розділі «Аргументація» оригінально розкривається склад і види аргументації. Аналізуються співвідношення аргументації, обґрунтування, доведення і спростування.

Шосте видання підручника сприятиме більш ефективному оволодінню таємницями логічної науки.

ПЕРЕДМОВА ДО П'ЯТОГО ВИДАННЯ

П'яте видання підготовлене з урахуванням досвіду читання курсу «Логіка» в Московському державному університеті імені М.В.Ломоносова, в Національному університеті «Києво-Могилянська академія», в Київському національному університеті культури і мистецтв, на юридичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Особливістю цього видання є те, що виклад теоретичного матеріалу по кожній темі постійно пов'язаний з фактичним матеріалом із юридичної науки та юридичної практики. Це дає можливість позбавитися відірваності (яка часто присутня в підручниках з логіки) теоретичного матеріалу від прикладного аспекту.

В підручнику має місце доповнення та розширення змістовним матеріалом конкретних розділів. Це стосується перш за все наступних розділів: «Основні формально-логічні закони», «Порівняльна характеристика природної і формалізованої мови», «Принципи відношення іменування», «Функціональний аналіз в логіці», «Типологія правил висновку», «Обґрунтування правил висновку», «Обернення», «Перетворення», «Протиставлення предикатів», «Умовиводи за «логічним квадратом», «Загальні правила простого категоричного силлогізму», «Обґрунтування спеціальних правил фігур простого категоричного силлогізму», «Процедура отримання модусів фігур простого категоричного силлогізму», «Обґрунтування модусів фігур простого категоричного силлогізму», «Зведення модусів II, III, IV фігур силлогізму до I-ї фігури простого категоричного силлогізму».

В цьому виданні зовсім у новому форматі представлений розділ «Ентимема». Тут ентимема здебільшого подається як важливий прийом в юридичній риториці. На конкретному фактичному матеріалі із юридичної теорії та практики продемонстровано застосування знання логіки в конкретній діяльності юриста.

Сподіваємося, що нове видання підручника буде корисним для студентів, аспірантів, викладачів та всіх, хто цікавиться сьогоденням логічної науки.

ПЕРЕДМОВА ДО ЧЕТВЕРТОГО ВИДАННЯ

У Четвертому виданні підручника «Логіка» (для студентів юридичного факультету) враховано досвід читання курсу «Логіка» для студентів: юридичного факультету, відділення «міжнародного права» (ІМВ), відділення «правознавства» Інституту післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Академії адвокатури.

Значна увага у підручнику звернута на практичне значення логіки. І в цьому сенсі зроблено особливий наголос на тому, що логіка не зайнята пошуками засобів як розв'язати логічні головоломки, недоречності, а тим як сформувані, виробити культуру мислення, озброїти майбутнього фахівця ефективними засобами побудови правильних міркувань, засобами знаходження причин появи логічних помилок і шляхів їх усунення. Ця теза проходить через весь підручник. Її ми маємо у «Вступі», в розділах «Формалізація як метод логіки», «Елементи теорії імен» і т.д.

Певного оновлення зазнали розділи «Логічні операції над поняттями», «Види складних суджень», «Загальна характеристика умовиводу». В розділі «Логічні операції над поняттями» розширена трактовка видів логічних операцій, причин появи логічних помилок, які виникають при здійсненні відповідних операцій над поняттями, більш ретельно звернута увага на характеристику процедур, які схожі на логічні операції над поняттями.

В розділі «Загальна характеристика умовиводу» досить чітко дається визначення складу, структури, видів умовиводу, співставляється класифікація умовиводів у традиційній та сучасній логіці. В підручнику здійснено своєрідний підхід до підбору та використання ілюстративного матеріалу.

При викладанні курсу логіки особливу роль відіграють приклади, які покликані надати певні роз'яснення теоретичним положенням. Але ці приклади не повинні ні в якому разі утруднювати сприйняття теоретичного матеріалу, а з другої сторони – спростувати теоретичні викладки. Ця лінія проводиться по всьому підручнику.

Є надія, що 4-те видання підручника слугуватиме гарним засобом у формуванні майбутнього юриста.

Пропонований підручник розрахований на студентів нефілософських факультетів.

Це визначає основну мету підручника — формування культури мислення, а також встановлює арсенал логічних засобів, які доречні в цьому випадку використовувати.

Підручник є своєрідним відображенням досвіду автора при читанні курсу «Логіка» на юридичному, історичному, філологічному, біологічному, географічному, економічному факультетах та інституті міжнародних відносин і інституті журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

За обсягом матеріалу підручник може охоплювати один і два семестри.

Матеріал підручника можна ефективно використовувати з урахуванням профілю факультету. Мається на увазі, що деякі розділи і параграфи можна долучати при викладанні матеріалу підручника на конкретному факультеті, а деякі не враховувати. Наприклад, в інститутах філологічному та журналістики доцільно врахувати із підручника розділи: «Визначення мови», «Поняття знаку», «Види знаків», «Рівні семіотичного аналізу мови», «Порівняльна характеристика природної і формалізованої мови», «Семантичний аналіз виразів природної мови», «Елементи теорії імен».

На геологічному, географічному факультетах доцільно використати більш докладно наступні розділи: «Функціональний аналіз в логіці», «Елементи теорії множин», «Тлумачення атрибутивних суджень мовою логіки предикатів», «Виклад складних суджень мовою логіки висловлювань», «Силогістика та метод аналітичних таблиць».

На юридичному факультеті має сенс детально зосередити увагу на викладі таких розділів: «Зміст поняття і склад злочину», «Логічний аналіз поняття і кваліфікація злочину», «Роль запитання в судовому пізнанні», «Значення законів логіки для судового дослідження», «Роль умовних умовиводів в аналізі і оцінці судових доказів», «Версія і аналогія в судовому дослідженні». В той же час при читанні нормативного курсу «Логіки» на юридичному факультеті можна не враховувати (без втрати змісту і мети курсу) наступні розділи: «Структура формалізованої мови», «Фо-

рмальні та змістовні правила міркування», «Характеристика предмету думки, відображеного в понятті» та ін.

Структура підручника вибудована таким чином, що вона робить доступним і зрозумілим для читача складний логічний матеріал і слугує гарним путівником в царину сучасної логічної науки.

Підручник написаний на основі читання нормативного курсу «Логіка» для студентів юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Мета курсу — врахувати профіль аудиторії. Профільність курсу «Логіка» — це не тільки і не стільки ілюстрація його прикладами з юридичної практики (хоча це іноді доречно).

Профільність курсу логіки — це вміння застосовувати знання з логіки при тлумаченні діяльності юриста. Іншими словами, — це конкретизація логічного матеріалу в діяльності законотворця, слідчого, судді, адвоката, прокурорського працівника, працівника розшукових органів і т.д. і т.п.

У різних сферах людської діяльності користуються термінами «поняття», «судження», «умовивід», «аргумент», «доведення», «істина», «гіпотеза» і т.д., але лише логіка досліджує природу, основні види, характерні ознаки процедур, прийомів, відношень, які відображені в перерахованих термінах.

Прокоментуємо висунуте положення щодо профільності курсу логіки на конкретному матеріалі.

Так в темі «Поняття» аналізується логічна структура поняття, до складу якого входить така структурна частина, як «зміст поняття». Неважко помітити, що «зміст поняття» своїм аналогом має такий термін кримінального права, як «склад злочину». Але, якщо «зміст поняття» — це сукупність суттєвих ознак, що належать предметові, який відображений в понятті (наприклад, змістом поняття «столичне місто» будуть ознаки: «політичний, адміністративний, економічний, культурний центр держави»), то «склад злочину» — це сукупність суб'єктивних ознак, при наявності яких суспільно небезпечна дія визнається злочином у відповідності з кримінальним законом. Так, до складу злочину «крадіжка» входять такі ознаки: 1) таємне; 2) заволодіння; 3) чужим майном.

З точки зору логіки склад злочину — це зміст поняття, який фіксує конкретну протиправну дію. До складу злочину і до змісту поняття входять одні й ті ж самі ознаки.

Тоді яке співвідношення між «змістом поняття» і «складом злочину»? Його можна виразити наступною залежністю: будь-

який склад злочину є «змістом поняття», але не всякий «зміст поняття» є «складом злочину». «Зміст поняття» ширший за об'ємом від «складу злочину». Визначити склад злочину, як правило, можна при залученні кримінального закону, але бувають випадки, коли кримінальний закон неспроможний встановити «склад злочину», тоді слід звернутися до правової теорії і судової практики.

Таким чином, «склад злочину» є і юридична і логічна основа розрізнення одних злочинів від інших. Наприклад, склад того ж таки злочину «крадіжка» дає змогу відрізнити його від інших злочинів проти власності (грабіж, розбій, шахрайство, шантаж тощо).

Згідно з кримінальним правом «склад злочину» є єдиною підставою кримінальної відповідальності. У зв'язку з цим кримінальна відповідальність не наступає, коли в діях (бездіяльності) особи немає всіх ознак складу злочину. Достатньо, щоб одна ознака складу злочину була відсутня, як скоєне не може кваліфікуватися за статтею закону, котрий описує даний злочин.

Наприклад, до дій особи не можна застосовувати поняття «крадіжка», якщо в них наявні ознаки: 1) відкриті; 2) заволодіння; 3) чужим майном. У цьому випадку у діях звинувачуваного має місце інший склад злочину, а саме — «грабіж».

Здійснюючи логічний аналіз поняття, ми відносимо його до конкретного виду. Наприклад, логічний аналіз поняття «злочин» дозволяє визначити такі його види: непорожнє, загальне, незбірне, конкретне, позитивне, безвідносне.

В юридичній науці логічний аналіз поняття має своїм аналогом юридичну оцінку конкретної суспільно небезпечної дії, тобто кваліфікацію злочину. Кваліфікуючи злочин, ми з'ясовуємо відповідність певного вчинку тому складу злочину, який фіксується кримінальним законом. Тобто в процесі кваліфікації злочину потрібно, по-перше, правильно визначити ознаки скоєного, а, по-друге, чітко знати ознаки складу злочину, який вбачається у вчинку звинувачуваного.

Невірна кваліфікація злочину означає віднесення до злочину вчинку особи, який не передбачає цього, а також намагання застосувати в цьому випадку статтю закону, який не співпадає з ознаками скоєного.

Тому неправильна кваліфікація злочину — це не тільки судова помилка, а й логічна.

Наприклад, якщо дії звинувачуваного, що проявилися: у 1) відкритому; 2) заволодінні; 3) чужим майном; 4) без застосування насилля і 5) без погроз його застосування, кваліфіковані як розбій, то така кваліфікація буде неправильною.

Для правосуддя кваліфікація злочину є головним завданням. З позицій правосуддя дотримання законності вимагає, щоб кожна протиправна дія була віднесена до тієї статті закону, яка адекватно передбачає скоєне.

З позицій логіки — кваліфікація злочину передбачає, щоб кожна протиправна дія співставлялася з поняттям, зміст якого складають ознаки цієї протиправної дії.

В юридичній практиці широко використовується такий логічний прийом, як «аналогія». Враховуючи те, що висновки за аналогією є ймовірними, аналогію використовують не на всіх етапах судового пізнання, а лише на стадії попереднього розслідування кримінальних і цивільних справ. Це означає, що за аналогією не можна обґрунтовувати винність звинувачуваного. Вирок на підставі аналогії підлягає скасуванню.

На стадії попереднього розслідування кримінальних та цивільних справ аналогія використовується для встановлення способу, мотивів, характеру, мети скоєння злочинів.

Схожість двох або більше злочинів за способом, або мотивами і т.д. дає підставу передбачати, що ці злочини могла скоїти одна і та ж особа (або одна і та ж група осіб). Наприклад, протягом кількох років у місті N в різних районах мали місце квартирні крадіжки. Встановлено, що ці крадіжки мали схожі обставини, а саме:

- 1) в усіх випадках злочинець чи злочинці діяли вдень;
- 2) проникнення в квартиру здійснювалося за допомогою портативного газозварювального апарату;
- 3) в усіх випадках викрадалися лише антикварні цінності.

На підставі схожості в усіх випадках перелічених обставин можна зробити висновок про те, що суб'єктом злочину є один і той самий злочинець (або одна і та сама група злочинців).

Важливою формою пізнання є гіпотеза. Гіпотезу слід розглядати в двох аспектах:

4) як припущення, що пояснює певний предмет чи явище;

5) як спосіб мислення, який включає висування припущення, його розгортання і обґрунтування.

В юридичній практиці аналогом гіпотези є версія (хоча це суто юридична процедура, версія використовується в різних галузях). Але в юридичній практиці ця процедура специфікується щодо конкретного середовища. Версія в судовому дослідженні — це одне з можливих припущень, яке пояснює злочинну подію в цілому або окрему його обставину.

Логічні структури гіпотези і версії, в основному, співпадають. У цьому плані версія є різновидом гіпотези. Їх різниця полягає в розгляді предмету дослідження і в ступені обґрунтування. Іншими словами, предметом гіпотези є об'єктивні закони природи і суспільства, а до обґрунтування залучаються правила, експерименти, наукові дослідження, наукові положення та закони.

Предметом же версії є окремі одиничні явища та факти. При побудові версії не мають на меті відкрити якийсь закон чи закономірність. Частіше за все при побудові версії ставиться завдання пояснити якусь окрему, неповторну, одиничну подію, або одиничний факт.

Версія в судовому дослідженні має ще й ту особливість, що висуваючи і доводячи версію, ми користуємося не лише логічними правилами та законами, але й юридичними законами.

Наприклад, у справі про крадіжку на оптовій базі зафіксовані наступні факти:

6) в окремому приміщенні бази була пошкоджена сигналізація;

7) замки складського приміщення бази не пошкоджені;

8) встановлено зникнення товару на суму 3 300250 грн.;

9) у документації бази знайдено повідомлення про позачергову ревізію.

На підставі цих фактів можна висунути версію: «Можливо, тут має місце імітація крадіжки».

Тепер слово — за слідчою практикою, яка або підтвердить дану версію, або відкине.

Таким чином, знання правил та законів логіки озброїть майбутнього юриста ефективним інструментарієм в його повсякденній діяльності.

Логіка, як одна із найдавніших галузей наукового знання, займає особливе місце в духовній культурі людини від початку її виникнення як науки. Роль логіки у сучасному світі науки важлива і багатопланова. Зрозуміло, що з часом змінюються стратегії логічних досліджень, формуються нові логічні методи, виникають нові парадигми логічного пошуку, які відображають виклики сучасної науки і практики.

Цікаво зазначити, що після падіння античної цивілізації перше, що було відновлено з античної науки — це логіка Арістотеля. Відомою є негативна позиція Середньовіччя до всієї античної науки, але принципове її визнання почалося саме з перших семи глав арістотелівських «Аналітик».

В епоху Відродження знову ж першими були відновлені і активно використовувалися відкриті за часів античності логічні методи. З цього починається філософія Р.Декарта та інших мислителів, з цього часу починається вся наука Нового часу.

Арістотелеві належить заслуга створення логіки як засобу захисту істини і викриття софістики. Саме в цих якостях вона є незамінною ось уже понад два тисячоліття. У період Середньовіччя схоласти продовжили розробку проблем логіки. Вони ввели в логіку латинську термінологію. Ф.Бекон дослідив основи індуктивних умовиводів. Дослідження видатного німецького філософа і математика Г. Лейбніца поклали початок другому етапові логіки — сучасній логіці (середина ХІХ ст.).

При написанні підручника з логіки виникає досить складна проблема, пов'язана з дивовижними успіхами сучасної логіки. Внаслідок цих успіхів, особливо в галузі теорії логічного висновку і логічної семантики, виникла думка про непотрібність традиційної логіки. Проте люди, як і дві тисячі років тому, продовжують міркувати, доводити, спростовувати, користуючись природною мовою. І тут, найефективнішим засобом є апарат традиційної логіки.

У зв'язку з цим виникає питання: як поєднати викладання традиційної логіки з результатами сучасної логіки? У сучасній логіці багато проблем традиційної логіки висвітлюються повному, наприклад, проблеми суджень з відношеннями, скла-

дних суджень, логічних законів тощо. Сучасна логіка відкрила нові форми міркування і нові види логічних зв'язків. Тому говорити нині про традиційну логіку без врахування досягнень символічної логіки просто неможливо.

І все ж таки як поєднати в одному курсі матеріал традиційної і сучасної логіки? Зрозуміло, що це дві різні логічні системи, два різних етапи однієї науки, але йдеться про логіку як навчальну дисципліну і тут це поєднання необхідне.

Отже, головна складність даної ситуації полягає у принциповій відмінності між традиційною і сучасною логікою при підході до аналізу міркування. Традиційна логіка аналізує мислення, зокрема такі його форми, як поняття, судження, умови-від, а сучасна логіка досліджує мову, точніше її смисловий зміст, і тому в ній йдеться не про форми мислення, а про терміни і висловлювання мови.

Поєднати ці два підходи складно. Тому є сенс при викладанні традиційної логіки, використовувати результати сучасної логіки, там де вона глибше висвітлює певну проблему або додає щось нове. До деякої міри взірцем щодо цього може бути висвітлення аристотелівської силогістики Яном Лукасевичем.

Усе це було взято до уваги при написанні даного підручника.

Створюючи підручник автор врахував результати праць В. Асмуса, В. Брюшинкіна, В. Бочарова, Є. Войшвілла, К. Жоля, О. Івіна, Ю. Івлєва, Н. Колотілової, Л. Комахи, Є. Леднікова, В. Маркіна, О. Нікіфорова, М. Поповича, О. Смирнової, А. Уймова, І. Хоменко, О. Щербини.